

INNSPILL til UpedBlog Mai 2012

KUNSTEN OG AKADEMIA – en løpende utfordring ?

Av Morten Eide Pedersen,

Universitetslektor/komponist

Griegakademiet – Institutt for musikk, UiB

Morten.Pedersen@grieg.uib.no

Slik går en historie fra det gamle Kina: Der levde det en kunstner, som var berømt for å kunne skape de mest livaktige bilder med tusjpenselen. Keiseren ville også ha et slikt bilde, og toget derfor med hele sitt hoff ut på landet dit kunstneren hadde trukket seg tilbake og nå levde i små kår. Kunstneren takket ydmykt for oppdraget og sa at han ville trenge tre år på et så prestisjefyllt oppdrag. Tre år senere reiste keiseren og hele det omfattende opptoget til kunstneren for å hente hjem dette uovertrufne kunstverket. Men vår kunstner beklaget at han ennå ikke hadde rukket å bli ferdig, og at han trengte nye tre år. Slik gikk årene, og på tredje besøket ble keiseren irritert. –Vent, sier kunstneren, mens han går inn i hytten og henter rispapir og blekk. På få minutter maner han frem den mest livaktige hane noen hadde sett. Måpende sier keiseren: hvis det var så lett, hvorfor har det tatt så mange år? –Hvis

Keiseren tillater, svarte kunstneren og viste veien inn i sin lille hytte. Oppetter alle veggene var det enorme stabler med ark, alle med den samme hanen...

Denne kombinasjonen av langvarig konsentrert fordypning og nærmest instinktiv handlingskraft når det virkelig gjelder, er en viktig dimensjon ved kunstneryrket og dermed den kunstneriske utdanningen.

Selv om dette skal handle om undervisningsmetoder og undervisningskvalitet i de såkalte kunstneriske utøvende fag, vil det være viktig å ta en sving innom forskningsbegrepet først. Når kunstutdanningene flere steder i Norge nå er blitt overført til universitetene, deler de kravet om at undervisningen skal være forskningsbasert. I lovverket er forskning og kunstnerisk utviklingsarbeid likestilt. Men det virker som om dette siste begrepet blir lest på svært forskjellige måter. Noen tenderer til å ville se det mest som et teknisk vedlikehold, andre som formidling, mens andre igjen ser at det også her kan være en ambisiøs utforskning i retning det ukjente, men der ikke alle verktøyene fra den tradisjonelle vitenskapen er like anvendelige. Når tellekanter og rapporteringer dessuten har vist seg lite egnet for å fange inn og dermed i liten grad belønne det som skjer i en kunstnerisk fokusert praksis og fagutvikling, blir det fort en rangering mellom forskning og kunstnerisk utviklingsarbeid. Mye av det som skjer i instrumental- og komposisjonsutdanningen risikerer å bli sett på mer som rutinebasert opplæring og dyktiggjøring, og blir plassert sterkere på den ene siden i det til tider spenningsfylte forholdet mellom forskning og undervisning i universitetshverdagen.

Scientific Research – Artistic Research?

I de senere årene foregår det internasjonalt en interessant metodisk diskusjon av kunstnerisk utviklingsarbeid. Ved å dele forskning opp i 'scientific research' og 'artistic research' skapes en sterkere likestilling, der det er mulig å undersøke både likheter og ulikheter. 'Artistic research' kan forstås på flere måter: å forske *i*, *på*, eller *gjennom* kunsten. Preposisjonsvalget betoner ulike mål og arbeidsformer, fra mer analytisk eller teknisk bevisstgjøring, til det å forske på kunstobjektene og kunstpraksis, til det å bruke kunsten selv til å reflektere over og samtidig problematisere sin egenart, sin historie og sin kontekst. Den språklige refleksjonen er en side av dette, men musikkutøvelsen selv har som mål å gi mulighet til både et personlig uttrykk og selvkritisk forhold til sine tradisjoner og omgivelser som aspekter som inngår i fremførelsen selv. Sett på denne måten knytter utøvende musikkutdanning an til et grunnleggende aspekt ved opprettelsen av universitetene i middelalderen: Fortolkning, bevisstgjøring, aktualisering, anvendelse. Sentrale fag som nettopp teologi og juss måtte forholde seg til overleverte tekster, som måtte tolkes og anvendes på sin egen tid. Musikken med sine lange tradisjoner, sitt komplekse symbolspråk og faglige innforståthet arbeider i dag med akkurat disse problemstillingene. både i tekst og i toner.

Musiker- og komponistutdanningen ...

Musiker- og komponistutdanningen har lenge hatt sin egen tradisjon og sine utfordringer, men disse har fellestrekk med undervisnings- og arbeidsformer vi finner i ulike miljøer ved UiB. Men de er kanskje spisset ekstra i vår utdanning: Det som i mange fag først får full betoning på master- og ph.d-oppleggene skjer fra første dag i vår utøverutdanning. Individuell vurdering før inntak, stramme opptakskriterier og få studieplasser symboliserer en viss form for eksklusivitet, men gir samtidig også en effektivitet i studiegjennomføringen. Og samtidig signaliserer opptaket noe viktig for student og miljø: vi satser på deg! Med det som grunnkapital kan det skapes et genuint, tett læringsmiljø, kall det gjerne et arbeidsfellesskap, med de fordeler og selvsagt også de utfordringer det innebærer.

Ukentlige, forpliktende veiledninger skaper et høyt tempo, der resultater skal avleveres og diskuteres – hver uke. Slik sett har vi allerede innbakt det som kvalitetsreformen ønsker å få mer av: studentdeltakelse, praktisere, diskutere og kritisere. Samtidig har denne utdanningen en langsiktig horisont: Inntil nylig var hovedemnene to-årige, og utgjorde et fireårig løp. De er nå blitt delt opp i ettårige enheter, men ses fremdeles under ett. Musikkutdanningen er et av de få studieløpene som fikk beholde et fireårig bachelorløp, på grunn av tiden det tar å utvikle et habilt mestringsnivå på et instrument. I mange år har kunstutdanningen blitt sett på som et mester-svenn-forhold som kan oppfattes passivt, eller konserverende. Det er jo heller ikke mange årene siden vi hadde konservatorier som begrep på dette.

Med den pågående interessante utviklingen innenfor 'artistic research' er det mulig å fremheve den kunstneriske, kritiske bevisstgjøringen i tilknytning til teknisk kyndighet i den løpende undervisningen på bachelor. Det nevnte arbeidsfellesskapet stimuleres jo også av at selv førsteårsstudentene får innsyn i og ofte får delta i sine mentors forsknings- og kunstprosjekter. Masterstudier er relativt nytt på utøvende utdanning, og det har gjort at bachelorutdanningen tradisjonelt har vektlagt spesialisering og musikalsk ekspertise som kunne gå rett ut i arbeidsmarkedet. Når masterstudiet og etterhvert ph.d-nivået er godt etablert, gir det oss nye faglige og pedagogiske utfordringer i hvordan vi kan bygge videre på denne allerede godt etablerte spisskompetansen, på syklus to og tre.

Både samfunnet og kunstfeltet er i stor endring. Teknisk dyktighet og tradisjonsforståelse vil måtte kombineres med et øyeblikkets nærvær, der musikeren også aktivt må kunne møte nye utfordringer, for å gi det som vår kinesiske kunstner gjorde mange hundre år tilbake.